

DE MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS
BELEID EN ONROEREND ERFGOED

en

DE VLAAMSE MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Geactualiseerd actieplan gecoördineerd vrijwilligersbeleid

1. INHOUDELIJK

1.1 Inleiding

In uitvoering van het regeerakkoord keurde de Vlaamse Regering achtereenvolgens een conceptnota goed (VR 2016 2602 DOC.0172/1BIS), een eerste actieplan (VR 2016 0807 DOC.0768 en VR 2016 1811 DOC.1219/1) en een visienota (VR 2017 1407 DOC.0724/1). In uitvoering van het actieplan nam de Vlaamse Regering ook al een standpunt in over vrijwilligerswerk, de Wet van 3 juli 2005 betreffende de Rechten van Vrijwilligers, de Wet van 27 juni 1921 betreffende de Verenigingen zonder Winstoogmerk, de Stichtingen en de Europese politieke Partijen en Stichtingen en andere regelgeving met impact op vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties (VR 2017 3103 DOC.0291).

Met deze nota's en documenten kreeg het gecoördineerd vrijwilligersbeleid vorm. Er werd een structuur opgezet met een Horizontaal Overleg Vrijwilligersbeleid (HOV) waarbij transsectoraal overleg tussen ambtenaren, aangevuld met het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk en de Verenigde Verenigingen gerealiseerd wordt, en Verticaal Overleg Vrijwilligersbeleid (VOV) waarbij stakeholders uit de sectoren betrokken worden.

Aan de hand van de standpuntbepaling en de knelpuntennota hebben onze beide kabinetten een interbestuurlijk overleg opgestart met de betrokken federale bevoegde ministers waarbij oplossingen gezocht en besproken worden m.b.t. de aangehaalde knelpunten.

Bij de goedkeuring van de visie op 14 juli II. (VR 2017 1407 DOC.0724) gaven wij al een stand van zaken m.b.t. de verschillende acties uit het actieplan. Als bijlage bij deze nota gaat een tabel met een overzicht van de acties van het eerste actieplan, aangevuld met de initiatieven die we met deze nota voorstellen. (Deze nieuwe acties worden in de nummering van de tabel in bijlage voorafgegaan door "V")

Het traject evolueert verder van een eerste transsectoraal overleg, kennismaking en afstemming, over visieontwikkeling en gecoördineerde acties naar breder gecoördineerde initiatieven die we vandaag voorleggen. Met voorliggende nota komen we ook tegemoet aan het voornemen om voor het jaareinde een geactualiseerd actieplan voor te leggen zoals opgenomen in de nota van de VR van 14 juli II.. Met het traject dat wordt afgelegd ontwikkelen we een Vlaams beleid ter ondersteuning van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. In wat volgt stellen we de volgende speerpunten voor in een breed gecoördineerd verhaal waarmee we de zes ambities die we koppelden aan de visie concreetiseren.

1.2 Volgend actieplan en speerpunten

In de visie van de Vlaamse Regering werden zes ambities en doelstellingen geformuleerd:

- vrijwilligerswerk 'zuiver' te houden;
- vrijwilligers te beschermen;
- in te zetten op ondersteuning en informatie voor vrijwilligers;
- het verenigingsleven te ondersteunen;
- iedereen de kans te geven om vrijwilligerswerk te kunnen doen;
- vrijwilligerswerk promoten en zichtbaar maken.

Deze zes ambities willen we concretiseren aan de hand van onderstaande acties en initiatieven. Eerdere acties en initiatieven in het kader van het vorig actieplan worden hierin geïncorporeerd.

Om het gecoördineerd beleid verder op te volgen, zullen we het HOV verderzetten. Het HOV is een geschikt instrument om het vrijwilligersbeleid verder mee vorm te geven, te evalueren en bij te sturen. Ook voor de opvolging van lopende en nieuwe acties is het belangrijk transversaal overleg te hebben. Initiatieven van het HOV en haar leden met het oog op overleg met stakeholders uit de sectoren zelf (VOV) wordt op prijs gesteld en zorgt voor draagvlak.

Het is daarbij belangrijk de rollen en opdrachten van het HOV te expliciteren en af te bakenen ten opzichte van de rollen en opdrachten voor het expertisecentrum (zie infra, punt 1.2.3.1.). Voor het HOV voorzien we een adviserende rol ten aanzien van het beleid, met inspraak van en in samenwerking met het middenveld (De Verenigde Verenigingen) en het expertisecentrum. Daarnaast dient het HOV de visie die de Vlaamse Regering uitdraagt te bewaken. Het HOV is tevens een geschikt forum om wetenschappelijk onderzoek op vlak van vrijwilligerswerk te monitoren en waar mogelijk ook zelf aan te sturen of te adviseren. Door een samenwerking met de vernieuwde studiedienst van de Vlaamse Regering dient bekeken te worden welke afspraken er kunnen gemaakt worden op vlak van verdiepende analyses op beschikbare data, dan wel nieuwe dataverzameling.

Naast de verankering van dit transsectoraal overleg is het tevens aangewezen het overleg te versterken.

De werking van HOV en VOV kan gebeuren met de bestaande budgetten voor personeel en werking van de Vlaamse overheid.

Het interbestuurlijk overleg wordt voortgezet met het oog op oplossingen voor de opgelijste knelpunten (zie de knelpuntannota, VR 2017 3103 DOC.0291). Op federaal niveau is er wetgevend initiatief op vlak van de Vrijwilligerswet en de vennootschapswetgeving met mogelijks impact op de wetgeving voor de verenigingen en stichtingen. Er is blijvend overleg met de respectievelijk bevoegde federale ministers met het oog op oplossingen op de gestelde knelpunten (zie tabel als bijlage, actie V25).

1.2.1 Vrijwilligerswerk 'zuiver' houden

In de visie heeft de Vlaamse Regering benadrukt dat vrijwilligerswerk zuiver moet gehouden worden en dat bijgevolg elke mogelijke vorm van verplichting of prestatievergoeding uitgesloten dient te worden. Praktijken waar zogenaamd vrijwilligerswerk gecombineerd wordt met een prestatievergoeding of met een verplicht karakter zijn bijgevolg uitgesloten en dienen dan ook anders benoemd te worden. In 2018 zal de Vlaamse Regering een inventarisatie maken van praktijken die niet stroken met de visie van de Vlaamse Regering. (zie tabel als bijlage, actie V26).

1.2.2 Vrijwilligers beschermen

1.2.2.1 Verzekering – collectieve polis

In het kader van de afslanking van de provincies is beslist dat de provincies vanaf 2018 de gratis collectieve verzekeringspolis voor vrijwilligers niet meer zullen aanbieden en dat Vlaanderen het gesprek met de National Loterij zal opstarten om te bekijken of en hoe Vlaanderen dit kan

continueren. Het overleg met de Nationale Loterij is ondertussen lopende. We beschouwen het aanbieden van deze verzekeringspolis niet als een kerntaak voor de administratie, maar brengen alles in voorbereiding om deze opdracht met de nodige middelen toe te kennen aan het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk (zie ook infra, punt 1.2.3.1.). Tegen 1 januari 2018 dient het systeem klaar te zijn, de communicatie naar de organisaties die er beroep op doen is al opgestart.

In eerste instantie worden de voorbereidingen getroffen om de lopende polis op korte termijn over te nemen, op middellange termijn dient deze geactualiseerd te worden door middel van een nieuw lastenboek en een nieuwe aanbesteding (zie tabel als bijlage, actie V27).

1.2.2.2 Verzekering en aansprakelijkheid – informatie

Aansprakelijkheid en verzekeringen hangen nauw samen, maar er is nood aan betere en meer informatie. Ter ondersteuning van alle organisatoren van vrijwilligerswerk willen we het expertisecentrum (zie infra, punt 1.2.3.1.) een duidelijke rol geven met betrekking tot informatie en ondersteuning voor wat betreft deze thema's.

1.2.2.3 Klachten

Individuele vrijwilligers zijn kwetsbaar. Bij juridische of fiscale geschillen zijn zij immers vaak de benadeelde partij. Vrijwilligerswerk wordt ook wel eens misbruikt door malafide organisaties en ook dit vaak ten nadele van de individuele vrijwilliger. De kanalen waarlangs deze individuele klachten gehoor kunnen vinden zijn weinig bekend. Samenwerking tussen het expertisecentrum en ombudsdiensten, zowel Vlaams als federaal, dringt zich op. We werken aan afstemming en overleg tussen genoemde partijen met het oog op duidelijke afspraken en samenwerking.

Een stapsgewijze aanpak lijkt daarbij aangewezen: de vrijwilliger die zich tekort gedaan voelt moet eerst bij de eigen organisatie terecht kunnen, in tweede instantie bij koepelorganisaties en het expertisecentrum (zie infra, punt 1.2.3.1.) en mits voldoende geïnformeerd en er inderdaad sprake is van een klacht, kan doorverwezen worden naar ombudsdiensten die dan eventueel een bemiddeling opstarten. In de schoot van het HOV zal bekeken worden hoe dergelijke afstemming kan gebeuren (zie tabel als bijlage, actie V28).

1.2.3 Ondersteuning en informatie

1.2.3.1 Expertisecentrum

Voor de consolidatie van een Vlaams expertisecentrum vrijwilligerswerk voorzien we een heel aantal opdrachten ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk in Vlaanderen. Uitgangspunten voor dergelijk centrum zijn de rollen van steunpunt en promotor voor wat betreft transversale kenmerken en uitdagingen voor het vrijwilligerswerk. Die focus op de transversale kenmerken van het vrijwilligerswerk onderstrepen het belang voor sectorale bovenbouworganisaties, koepels en federaties om blijvend in te zetten op sectorspecifieke technisch of inhoudelijke vorming en ondersteuning van vrijwilligerswerk. Voor de ondersteuning van deze types van organisaties op vlak van die gemeenschappelijke kenmerken van vrijwilligerswerk kunnen ook deze organisaties uiteraard terecht bij het expertisecentrum. We voorzien – in een geleidelijk opbouwscenario - volgende taken en opdrachten:

a. Taken en opdrachten:

- Promotie en sensibilisering: ondersteuning en initiatieven in het kader van de week van de vrijwilliger en de internationale dag van de vrijwilliger. Sensibilisering ook van lokale besturen en organisaties met betrekking tot vrijwilligersbeleid en competentiedenken.
- Steunpuntrol voor zowel individuele vrijwilligers, vrijwilligersorganisaties als lokale besturen met betrekking tot volgende inhoud:

- Juridische kennis (Vrijwilligerswet en belerende fiscale regelgeving, arbeidsrecht, verzekeringstechnische, aansprakelijkheid, e.d.).
- Competentiedenken: inzicht geven in landschap van competentiedenken en portfolio-instrumenten. Organisatoren van vrijwilligerswerk waar relevant en mogelijk stimuleren tot incorporeren van competentiedenken.
- Vrijwilligersmanagement: rekruteren en waarderen van vrijwilligers, ontwikkelen van vrijwilligersmanagement voor organisatoren van vrijwilligerswerk, met oog voor diversiteit.
- Vorming: vormingen organiseren m.b.t. bovenstaande inhouden. Organiseren en faciliteren van intersectorale afstemming m.b.t. vrijwilligers, vrijwilligersbeleid en vrijwilligersmanagement tussen sectorale steunpunten en andere opleidingsaanbieders. Dit met het oog op afstemming, samenwerking, communicatie en eventueel wegwerken van blinde vlekken.
- Toegankelijkheid en doelgroepen: onderzoek en identificatie van goede praktijken met betrekking tot bepaalde kansen- en doelgroepen die beduidend minder participeren aan vrijwilligerswerk. Resultaten hiervan dienen op langere termijn omgezet worden in nieuwe (beleids)initiatieven.

b. Bijzondere opdrachten:

- Vacaturedatabank: ontwikkelen, onderhouden en promoten van een vrijwilligersvacaturedatabank.
- Collectieve polis vrijwilligersverzekering (zie supra, punt 1.2.2.1.).
- Vanuit de steunpuntrol m.b.t. juridische kennis voor o.a. individuele vrijwilligers is het expertisecentrum een aanspreekpunt voor klachten en vragen van individuele vrijwilligers. Voor bemiddeling en klachtenbehandeling zijn andere instanties aangewezen, zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Ombudsdienst of de federale ombudsdiensten. Het expertisecentrum dient individuele klagers te informeren en eventueel door te verwijzen naar bevoegde instanties (zie supra, punt 1.2.2.3.).

c. Toekenning opdracht en financiering

Een aantal van de opgesomde opdrachten en taken worden voor een gedeelte vandaag opgenomen door vzw Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk. Het ligt dan ook voor de hand dat dit steunpunt wordt uitgebouwd tot een expertisecentrum, zoals al aangekondigd in de beleidsbrieven Cultuur en Jeugd.. De slag- en werkkraft van het steunpunt is echter niet van die aard om vermelde taken en opdrachten met de huidige middelen te realiseren. De jaarlijkse structurele subsidie voor het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk bedraagt ca. 170.000 euro, bestaande uit een ca. 112.000 euro vanuit Welzijn en 60.000 euro vanuit cultuur. Deze middelen zijn verankerd in een beheersovereenkomst die gesloten werd tussen de drie partijen (de vzw, Cultuur en Welzijn) voor een periode van vijf jaar. De lopende beheersovereenkomst loopt eind 2017 af. Voor de periode 2016-2017 is daar nog éénmalige 50.000 euro aan toegevoegd vanuit Cultuur als projectsubsidie ter ondersteuning van het traject van het gecoördineerd vrijwilligersbeleid.

Tevens is het de bedoeling om het concrete dossier van de zogenaamde vrijwilligersverzekering (annex overhead) te laten beheren door het expertisecentrum. De nodige middelen hiervoor zullen beschikbaar worden van de vroegere provinciale middelen. Het is de bedoeling deze financiering verder te zetten vanuit Welzijn en Cultuur.

Het Vlaams Steunpunt verwerft naast de hierboven vermelde subsidies eigen inkomsten door ledenbijdragen, studiedagen en publicaties. Tot op heden bedragen deze eigen inkomsten gemiddeld ca. 10.000 euro op jaarbasis, waarvan het grootste gedeelte lidmaatschapsbijdragen (ca. 7000 euro).

De financiering van het expertisecentrum en de concrete aanpak van de opstart of doorstart van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk als expertisecentrum vrijwilligerswerk leggen we voor in een

afzonderlijke nota. Deze nota is in geen enkel opzicht een voorafname op middelen die hieraan zullen worden toegekend. (zie tabel als bijlage, actie V29).

1.2.3.2 Competentie-instrumenten

In de schoot van het HOV werd al een eerste beperkte inventaris van bestaande initiatieven opgesteld. De departementen Cultuur, Jeugd en Media; Werk en Sociale Economie en Onderwijs en Vorming en de VDAB hebben een dialoog opgestart om congruenties in de beleidslijnen (vrijwilligerswerk, Vlaamse Kwalificatiestructuur, EVC, werk, ...) te zoeken en uit te werken. De betrokken partners hebben ook een dialoog opgestart met de beheerders van enkele portfolio-instrumenten om tot een betere afstemming te komen.

In deze fase lijkt het allerm minst interessant of noodzakelijk om te komen tot één instrument. Onderzoek naar hoe de bestaande instrumenten beter op elkaar afgestemd kunnen worden is meer relevant. Om tegemoet te komen aan de vraag om het competentiedenken in het vrijwilligerswerk te promoten en te ondersteunen dient er in eerste instantie werk gemaakt te worden van het wegwijs maken van de organisaties in de mogelijkheden en doelstellingen van de verschillende instrumenten. Ons inziens is dat een opdracht voor het expertisecentrum (zie supra, punt 1.2.3.1.).

1.2.4 Verenigingsleven ondersteunen

1.2.4.1 Dialoog met het verenigingsleven

Het verenigingsleven in Vlaanderen wordt ondersteund vanuit verschillende beleidsdomeinen. De sectorale ondersteuningsmechanismen blijven voor alle duidelijkheid behoren tot de bevoegdheden van de respectievelijke bevoegde ministers, departementen en agentschappen. We dienen echter de aandacht voor eenvoudige regelgeving en 'slimme subsidies' permanent aan te houden en zetten in die zin verder in op de dialoog met het middenveld door middel van het charter met De Verenigde Verenigingen.

1.2.4.2 Digitaal verenigingenloket

Vrijwilligers zijn in hoofdzaak actief in lokale verenigingen en worden geconfronteerd met verschillende administratieve procedures die noodzakelijk zijn om van bepaalde diensten gebruik te kunnen maken. Er dienen subsidiedossiers opgesteld; erkenningen, vergunningen en toelatingen gevraagd; aangiftes te gebeuren in verband met auteursrecht en naburig recht; registratie van vrijwilligersvergoedingen, registraties van werkingen ten behoeve van koepelorganisaties die deze registratie dan weer nodig hebben om te voldoen aan verplichtingen opgelegd door bijvoorbeeld de Vlaamse decreetgever; fiscale administratie; formaliteiten in verband met vzw-wetgeving; activiteiten promoten via vrijetijdsdatabanken; etc. Al deze administratieve plichtplegingen zijn gebaseerd op een combinatie van identificatie van de vereniging en registratie van de werking van de vereniging (in het verleden, dan wel in de toekomst). Het is wenselijk om te bekijken of een digitaal vrijwilligers- of verenigingenloket kan uitgebouwd worden waarlangs vrijwilligers toegang kunnen hebben tot al deze diensten zonder zich telkens opnieuw te moeten identificeren en voor gegevens kan terugvallen op eerder of elders reeds geregistreerde gegevens.

Voor de burger werkt het beleidsdomein Kancelarij en Bestuur op dit moment aan een dergelijke applicatie, namelijk het burgerloket. De architectuur en functionaliteiten van het burgerloket bieden mogelijk een stevige basis om een verenigingenloket mee te helpen uittekenen, idealiter is er een sterke integratie mogelijk. De bouwstenen en onderliggende architectuur van het burgerloket biedt alvast op vlak van concept interessante mogelijkheden voor het verenigingenloket. Met Agentschap Informatie Vlaanderen en vertegenwoordiging vanuit het verenigingsleven (o.m. de Verenigde Verenigingen) wordt samengewerkt om dergelijke dienstverlening te onderzoeken. Aan dergelijke applicatie zijn niet alleen voordelen voor vrijwilligers verbonden, ook de overheden (lokaal en Vlaams of zelfs federaal) kunnen hier voordeel uit halen, denk bijvoorbeeld aan de lokale monitoring, versnelde processen of de schat aan informatie over verenigingsleven, vrijwilligers, zowel op lokaal als Vlaams niveau (zie tabel als bijlage, actie V30).

1.2.4.3 Vereenvoudiging regelgeving

De Verenigde Verenigingen voeren op dit moment een project uit, in samenwerking met de VVSG met het oog op sensibilisering voor vrijwilligers- en verenigingsvriendelijke lokale regelgeving. De resultaten van dit initiatief zullen er begin 2018 zijn en dan dient bekeken te worden op welke manier hier voort mee aan de slag kan gegaan worden. Deze resultaten kunnen ook belangrijk zijn in het kader van het hierboven geschetste digitale verenigingsloket (zie tabel als bijlage, actie V31).

1.2.5 Iedereen kansen geven om te vrijwilligen

Hoewel de voordelen van vrijwilligerswerk op vlak van persoonlijke en sociale ontwikkeling gekend zijn, nemen kansengroepen er beduidend minder deel aan. Er bestaan verschillende goede voorbeelden van initiatieven die succesvol zijn in het betrekken van vluchtelingen of mensen in armoede bij vrijwilligerswerk. We willen deze goede voorbeelden inventariseren, verspreiden en bekijken op welke manier deze kunnen versterkt en uitgebreid worden. We zien hierin een rol weggelegd voor het expertisecentrum dat in samenspraak met het HOV verdere beleidsinitiatieven kan voorstellen. Ook vzw Demos, de participatie-instelling voor de vrijetijdssectoren cultuur, jeugd en sport, kreeg een specifieke taak hiervoor toegewezen (zie tabel als bijlage, actie V32).

1.2.6 Vrijwilligerswerk promoten en zichtbaar maken

Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk zet jaarlijks in op de Internationale Dag van de Vrijwilliger, jaarlijks op 5 december, en op de Week van de Vrijwilliger, in 2018 van 3 tot en met 11 maart. De promotie van het vrijwilligerswerk zal blijvend een onderdeel zijn van de opdracht van het expertisecentrum.

Daarnaast willen we inzetten op onderzoek en de ontsluiting ervan. De intentie van de Koning Boudewijnstichting om de enquête over vrijwilligerswerk gekoppeld aan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) periodiek te herhalen biedt accurate datasets waarop verder onderzoek kan gedaan worden. Zoals hierboven beschreven zullen we bekijken welke rol hiervoor weggelegd kan worden voor de vernieuwde studiedienst van de Vlaamse Regering.

2. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Aan de goedkeuring van dit voorstel van nieuwe speerpunten voor het gecoördineerd vrijwilligersbeleid zijn initieel geen rechtstreekse budgettaire gevolgen verbonden. Elke beslissing die nadien genomen wordt, in casu de financiering van het expertisecentrum, zal het voorwerp uitmaken van de gebruikelijke procedures.

Het advies van de Inspectie van Financiën werd verkregen op dd/mm/2017. De inspecteur van Financiën is van oordeel dat het ontwerp van beslissing op zich de ontvangsten en de uitgaven van de Vlaamse overheid niet beïnvloedt. Met toepassing van artikel 6, §5 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 19 januari 2001 houdende de regeling van de begrotingscontrole en –opmaak, is voor dit dossier het gemotiveerd akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, dan ook niet vereist.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

Het voorstel heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Dit voorstel heeft geen weerslag op het personeelsbestand en de personeelsbudgetten.

5. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Dit voorstel betreft geen regelgeving.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar goedkeuring te hechten aan het hierboven beschreven geactualiseerd actieplan voor het gecoördineerd vrijwilligersbeleid;

2° de Minister-president van de Vlaamse regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed en de Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel te gelasten met de uitvoering van dit geactualiseerd actieplan en om in de loop van 2018 verslag uit te brengen van de stand van zaken.

De Minister-president van de Vlaamse regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

Geert BOURGEOIS

De Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel

Sven GATZ

BIJLAGE

Overzichtstabel acties eerste en geactualiseerd actieplan volgens matrixstructuur van het eerste actieplan.